

EDITORIAL

Passades les eleccions, mes de lo mateix

Al final d'una campanya curta, pero intensa i bronca, nomes superada per la precampaya llarga i embafofa, els ciutadans han votat i en la seua decisió han fet que de nou, com era previsible, hagen triumfat els partits d'ambit estatal, aquells els líders dels quals nomes s'enrecorden de **Valencia** per a vindre a arreplegar vots cada quatre anys i en acabant sumir-nos en l'oblit, quan no en la coa de l'Estat, en la complaença dels seus companyons d'aci.

Nomes un partit, taronja i en un somriure un tant fals, tant com l'idea que saben vendre, ha conseguit una nimia representació en el **Congrés** i, sí, una considerable en les **Corts Valencianes**. Diuen defendre un valencianisme politic, pero que està tan hipotecat com les promeses i actuacions dels qui aci representen als partits estatals. Afirmen que creuen en la **nacionalitat valenciana**, pero no la conceben si no es **tutelada**, com un apendix dels "països catalans" dels qual nomes parlen en l'intimitat —aixina ho manifestava la senyora **Oltra** en una entrevista per a la **TV3** fa uns anys. Neguen la singularitat de la cultura valenciana, a la que sempre que poden li posen adjectius que per als vers valencians son odiosos, i, clar, dins d'eixa voragine negacionista, neguen l'element mes singular d'esta cultura: la llengua valenciana, idioma historic, conreat als mes alts nivells lliteraris i ara bandejat i infectat de veus i girs que, o fa segles que quedaren en l'oblit producte de l'evolució i de la modernisació de la llengua, processos normals en qual-sevol idioma viu—, o ni tan sols han segut mai pronunciats per cap valenciaparlant. Ya vorem en **Madrid** en qui s'alineen; es de supondre que aniran baix la tutela dels nacionalistes catalans, i lo que ad estos no els convinga, a **Compromis** tampoc, per molt que convinga als valencians. Per desgracia en futurs editorials segur que haurem de parlar de sucursalsimes i de choc d'interessos.

Una **nova formació**, calificada d'extrema dreta, ha irromput en força en els parlaments espanyol i valencià. Aço es lo que han conseguit els partits que es diuen moderats i mes centristes en els seus discursos i politiques. Per a molts valencians, i especialment per als valencianistes, aço significa una gran reculada: trauen ells molt mes que els que sumen junts aquells partits als que sí podem calificar d'autenticament valencianistes i nacionalistes. Com fa quatre anys, la debacle dels populars l'aprofita un atre. Una atra ocasió perduda.

Mentrestant el microcosmos politic que diu representar el **valencianisme genuí**, aquell que diu no voler dependencies de ningu i desija justicia per al nostre poble, viu en eixa nebu-

losa que no es capaç de crear una ilusió ni en els propis valencianistes culturals militants, puix l'absència d'eixe tan desijat front comu format per eixes forces politiques no fa mes que desilusionar a un electorat que en molts casos no es que es trobe orfe, es que pot trobar-se sobrerrepresentat per forces massa similars.

Pero, feta l'obligada critica a la falta d'unitat, no podem deixar de fer un reconeixement al **treball** que duen a terme estos partits menuts. A sovint se senten o lligen **atacs** durissims, parlant dels "egos" dels líders, del seu afany per figurar o buscar una "cadira", calificant-los d'incompetents o qüestionant la sinceritat del seu valencianisme. Es facil expressar tot aço des de la comoditat de ta casa, donant un "me gusta" o un "no me gusta" en el ratoli a una noticia de facebook, o escrivint messages desmotivadors o agressius objectant cada decisió que no t'agrada. Es facil en eixes circumstancies oblidar la **curtea de mijos** en la que se treballa i l'immens **esforç** que fan, tant els líders mes coneguts com les bases, per a compensar en hores i diners propis la falta d'una finançació adequada.

Al final sera veritat que el problema del valencianisme es que es el moviment mes **desagraït** del mon, tant en lo politic com en lo social o cultural. No importa que, com **Constanti Llobart** en son dia, dediques la teua vida sancera a la causa, sempre hi haura algu que, sense moure un dit per a res —i no parlem ya de rascar-se la boljaca—, trobarà un motiu o un atre per a criticar-te i tirar per terra tot el treball que has fet.

Parafrasejant a **Kennedy** direm allo de "No te preguntes qué poden fer els partits valencianistes per tu, pregunta't qué pots fer tu pels partits valencianistes". Animem a tot el que no ho estiga ya, a que **s'afilie** al partit que mes li acomode, que s'arromangue i, en la mida de les seues possibilitats, se pose a treballar, i que se proponga, per a les proximes eleccions d'aci a quatre anys, aportar, per eixemple, una dotzena mes d'afiliats. Si aço ho fera cada un dels que critiquen sense implicar-se, voriem cóm tots els problemes començaven a resoldre's.

I per a les **eleccions municipals** del proxím **26 de maig** no queda sino votar a un partit d'estricta obediencia valenciana, perque qual-sevol atre vot es, no nomes inutil, sino perjudicial per als nostres interessos, i este com a minim servirà com a reconeixement al treball fet i per a donar anims, espenta i corage als qui, en tots els erros que vullgam senyalar-los, treballen pensant en lo millor per als valencians.

LA CITA

No te preguntes qué pot fer el teu país per tu, pregunta't qué pots fer tu pel teu país.

John F. Kennedy

SUMARI

- 1
• EDITORIAL: **PASSADES LES ELECCIONS, MES DE LO MATEIX**
- 2
• LLISTAT: **ACTIVITATS CULTURALS**
• PATRIMONI VALENCIÀ: **EL PALMITO, HISTORIA I TRADICIO EN VALENCIA**
- 3
• JOCS TRADICIONALS (XLVII): **EL SOPAR DEL REI**
• LLISTAT: **ACTIVITATS CULTURALS**
• RESENYA BIBLIOGRAFICA: **MUTIS. ANTOLOGIA DE TEATRE EN LLENGUA VALENCIANA**
• PATRIMONI VALENCIÀ: **EL PALMITO (Continuació)**
- 4
• POESIA: **HIMNE A SANT VICENT FERRER**
• RONDALLA: **L'ANGEL DELS CHIQUETS**

ACLARIMENT

Esta publicació està redactada en les Normes d'El Puig. Encara que es una obra colectiva, l'encarregat de la redacció final de cada articul te llibertat per a fer-ho en la normativa d'accentuació de la seua preferencia. Este tema es motiu de debat, pero no de divisio, entre nosatres.

AVIS

Tenim ya disponible loteria per al 8 de juny, juguem al

85289

Pot adquirir participacions, al preu de 3 €, o pot fer fotocopies d'este eixemplar per a repartir entre amics i coneguts. En els dos casos li quedarem molt agraïts. I, ya, si fa les dos coses, li farem "la ola".

ACTIVITATS CULTURALS MAIG DE 2019

Trobarà més informació dirigint-se a les respectives associacions:

Aellva (Assoc. d'Escriptors Llengua Valenciana)
C/ Alt, 64. 46003 Valencia C.
www.aellva.org

Convencio (Convencio Valencianista)
www.convenciovalencianista.org
cvalencianista@gmail.com

El Piló (Associació Cultural El Piló)
C/ Dr. Moliner, 10-B. 46100 Burjassot
Tel: 963 63 42 75 // elpilo@telefonica.net

GAV (Grup d'Accio Valencianista)
C/ Julià Peña, 3. 46018 Valencia C.
www.gav-valencianistes.com

LRP (Lo Rat Penat)
C/ Trinquet de Cavallers, 9. Valencia C.
Tel: 963 91 09 92 // www.loratpenat.org
secretaria@loratpenat.org

RACV (Real Academia de Cultura Valenciana)
C/Avellanés 26. 46003 Valencia C.
Tel 963 91 69 65 // www.racv.es

Rogle

Vore quadro a banda en esta pagina.

4 Maig (dissabte) 12:30 h. Monument als Maulets. Av. Regne del Valencia, 71. Valencia C.

COMMEMORACIO de la Batalla d'Almansa i homenage als maulets.
+Info: **GAV**

4 Maig (dissabte) 22:30 h. Seu de LRP
DANSES DE LA SANTA CREU.
Dansà i cant dels "Mayos".
Grup de Danses de LRP.
+Info: **LRP**

Del 6 al 10 Maig (dilluns a divendres)
De 10 a 14h i de 17 a 20h (divendres nomes mati). Seu de la RACV.

FIRA DEL LLIBRE VALENCIÀ EN LA RACV

Programa:

Dia 6 (Dil). 12:30h Apertura. 19 h. III Concurs de microrrelats. Presentació de llibres.

Dia 7 (Dmt): Presentació de llibres i debat d'autors de l'Editorial Sagrantana.

Dia 8 (Dmc): 19h. Lectura comentada dels poemes de **Andrés Morales** (de l'Academia Chilena de la Lengua)

Dia 9 (Djs): 19h. Presentació de llibre.

Dia 10 (Dvs): de 10 a 14h.

+Info: **Aellva** i **RACV**

7 Maig (dimarts) 19:00 h. Seu de la RACV.

XXVI RECITALS POETICS de primavera d'estiu de l'Aellva "Cantant a les tradicions IV".
+Info: **Aellva**

10 Maig (divendres) 21:15 h. Rt. Trape-mar. Carretera de Llíria, 116. Burjassot.
SOPAR entrega dels premis "EL PILÓ" 2019

+Info: **El Piló** (Tels.: 963634275 i 627282975)

(Continúa en la pagina següent)

CONTACTA EN NOSATRES

Apartat de Correu 527
46002 Valencia ciutat

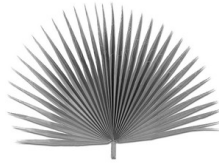
rogleconstantillombart@gmail.com

PATRIMONI VALENCIÀ

El palmito, historia i tradició en Valencia

COLLABORACIO

La paraula **palmito** l'usem per a designar l'objecte que aprofita per a aventar-se; este terme es l'usual en **llengua valenciana** i s'adopta per la seua similitut en la planta del mateix nom, el palmito o **margallo**. El vocable antic en llengua valenciana es **ventall** i prové de la paraula llatina *ventus*>*ventar* mes el sufix *-all*; l'us general d'esta paraula ha quedat reduït en l'actualitat al seu primitiu oríge, un utensili de fabricació mes senzilla (un pal al que s'adossa una lamina de fusta o un altre material mes o manco rígit), que s'utilisa per a

FULLA DE PALMITO.
PLANTA *CHAMAEROPS HUMILIS*

avivar el foc o per a aventar la corfa del gra en els cereals, per eixemple.

El palmito ha segut usat en molt diverses finalitats, des de la mes freqüent d'aventar-se quan fa calor, passant per espantar mosques, o les mateixes que s'han mencionat per al ventall, fins a unes altres relacionades en cerimonials o com a regal o recòrt.

Tambe servia per a reflectir la **categoría social** de la persona que el duya; per tant ha segut, i pot seguir sent, un element d'ostentació, i aixina ho delaten els materials usats en la seua confecció: paper, fusta, os, nacar, teles de diferents textures i decoracions, etc. Relacionat en eixe us social, existix un **codic de comunicació** basat en el palmito: en les diferents maneres d'usar-lo o posicionar-lo se poden emetre missatges diversos.

Les parts que integren un palmito son: el **país** o **fulla** (que pot ser doble i presentar una cara i un revés, llises o en decoracions pintades o estampades), les **varetes** (calades o no), la **cabera** o **guarda** (les varetes externes, mes grosses que les atres), el **pont** i la **boleta** (parts mes estreta i mes ampla, respectivament, de la cabera), la **anella** (per a penjar-lo), la **roseta** (que cobrix la reblada del clau), la **guia** (part de la vareta a on s'apega el país) i la **font** (part de la vareta que no es guia; pot calar-se o adornar-se), entre unes atres.

Sobre la tipologia se'n poden distinguir: els **rigits** o **de pantalla**, anteriors al plegable, i que poden ser el ventall o aventa focs, el paipai o el flabell; dels **plegables** els hi ha de diferents tipologies en funció del tamany i la funcionalitat, els quals se coneixen en els noms de: baralla, pericona, semipericona, isabeli, de blonda, per a chiquetes (per a menuts), per a cavaller, de recòrt, miniatures, etc.

Respecte del seu oríge, troballes arqueològiques nos duen a temps molts antics i,

encara que l'informació fonamentalment nos parla de palmitos realitzats en materials nobles o durs (or, plata, ivo-ri, os) que son els que han perdurat i que pertanyerien a aixovars de persones riques i acomodades, es segur que n'existiren tambe realitzats en materials manco perdurables i d'estos no hagen arribat mostres pel deteriorament sofrit en el pas del temps. Almenys des de l'antic **Egipte** se poden documentar palmitos; aixina, els trobats en les tombes dels faraons solen estar realitzats en materials nobles i en plomes d'aus exòtiques. Tambe en la **Grecia** classica n'apareixen com a complements en algunes escultures, **tanagres**, i des de llavors trobarém mostres fins l'epoca actual. En l'**Orient**, tant **China** com el **Japo** tingueren molt a vore en l'orige del palmito, be fora este fix, plegable sobre si mateix (paipai) o plegable sobre un eix o clau, el qual **inventaren** en el segle VII.

Hem d'arribar a l'**Edat Mija**, i sobretot al regnat de **Pere II el Cerimoniós**, per a tindre notícies del palmito en **Valencia** al fer este rei requeriment per a que se l'in proporcionaren. Tambe en l'epoca de **Marti l'Huma** (principis del s. XV) hi ha notícies sobre la seua fabricació. Des del segle XVI i XVII en son moltes les obres pictòriques (retrats de reines, infantes o dames de la noblea) que deixen constancia del palmito com a un articul del qual se solen acompanyar. Se conserven molts eixemplars del segle XVIII elaborats en diferents mate-

rials, sent esta epoca la considerada com "segle d'or"; es te noticia de tallers en Rússia, Alemanya, Holanda, Italia, Anglaterra o França, a on gojà de gran esplendor, i son precisament els elaborats en est ultim país els que influïren en els realitzats a partir dels segles XVIII-XIX en **Espanya**, puix molts palmiters francesos vindran a establir-se aci per a abaratir costs.

VENTALL

RETRAT DE VALENCIANA EN PALMITO (DETALL), DE LLUÍS DUBON

LA COMARE DE FOYOS (DETALL), D'ANTONI FILLOL

Continúa en la pagina 3.

El sopar del rei

Pareix ser que Alfons XIII era molt aficionat a caçar en l'Albufera i a sopar, "a amagatontes", en amics valencians. El poble valencià, que de tot fa burla, inventava cançonetes, i la que feren sobre este tema posava musica a un joc de corda.

Dos chiquets o chiquetes fan engrunsar la corda d'un costat a un altre i u va botant mentres tots canten. Només en l'última estrofa la corda rebota en terra en mes ràpida.

La rialla dels chiquets esta present quan acaba la cançoneta que diu aixina (i no es que siga molt fina):

Quan el rei vingue a Valencia
lo primer que feu,
es menjar-se un plat de callos
pero sense lleu.

A la fonda "la Sarieta"
se n'ana a sopar
li tragueren sanc en ceba
faves bollides i un ses escaldat.

Despues anà a casa dels amics
li tragueren fesols bollits
i el seu amic que estava prop
li diu: (Aci la tornadeta es canta en mes ràpida i botant la corda en terra)
Alfonso no sigues porc
que en una bufà que t'has tirat
mija Valencia has empudegat.

I aixina seguirà fins a cansar-se.

BOTANT A LA CORDA,
DE JOAQUIM SOROLLA

ACTIVITATS CULTURALS

MAIG DE 2019

(Ve de la pagina anterior)

11 Maig (dissabte) 10:30 h. Jardí del carrer Guillem Sorolla (a l'altura del número 18). Valencia C.

TOTS ELS DIES 9. Homenage a Guillem Sorolla.

+Info: **Rogle i Convencio**

13 Maig (dilluns) 19:30 h. Seu de l'Aellva

TERTULIA-TALLER DE PROSA

Llegiran: Joan Romero i Antoni Ruiz Negre.

+Info: **Aellva**

16 Maig (dijous) 19:30 h. Seu de la RACV.

PRESENTACIO DE LLIBRE: *Llombart, homenage*. Obra colectiva del Rogle Constanti Llombart.

+Info: **Rogle**

17 Maig (divendres) 19:30 h. Seu del GAV.

PRESENTACIO DE LLIBRE: *Llombart, homenage*. Obra colectiva del Rogle Constanti Llombart.

+Info: **Rogle i GAV**

30 Maig (dijous) 20 h. Seu del GAV.

CONFERENCIA: Juan Arturo Devis parlarà de la Mare de Deu dels Desamparats.

+Info: **LRP**

Alvancem una activitat per a juny

1 Juny (dissabte) Rt. "La Hipica". C/ Jaca, 23. Valencia C.

PREMI LLEALTAT 2019. Sopar i entrega del premi a Ferran Ribes.

El **2 de maig** s'obri el termini per a apuntar-se.

+Info: **GAV**

RESENYA BIBLIOGRAFICA

J.M.M.

VV. AA.

Mutis. Antologia de teatre en llengua valenciana.

Col. La Fraula. AELLVA i L'Oronella-Foment de les Lletres Valencianes. Valencia, 2018. (263 pàgines)

El **teatre impres** no sempre ha comptat en la mateixa popularitat, recolzament i expansió que la novel·la o inclús la poesia, encara que el teatre valencià ha gojat d'interessants col·leccions en unes altres èpoques i més recentment esta labor la realisava molt acertadament la **Taula Valenciana d'Autors Teatral**s. Lo cert es que els textos teatrals tenen una altra missió, la seua representació escènica, la qual cosa no lleva per a acostar-los al lector. Açò es lo que preten l'obra que recomanem, una antologia d'obres d'autors contemporanis.

Resulta ben interessant el prolec, del qual es autor **Rafael Melià**, qui incidix en la situació per la que passa el teatre "en" valencià i recalca això de "en". Existix, i no ne falten de creadors; encara que està relegada, quan no marginada, la seua representació en les sales comercials i institucionals en les que resulta molt difícil, si no impossible, fruitar d'obres escrites i parlades en autèntic idioma valencià.

Esta publicació arreplega huit peces teatrals, unes comedies, unes altres drames, unes llargues i unes altres de caràcter més breu. Estos son els títols i autors d'esta antologia que es *Mutis*: "Velatori per a un viu" de **Imma Ballester**; "Eixa és la qüestió" de **Josep Bea Mataix**; "Nit de noces" de **Carles Vicent Bori i Escuriet**; "Fora d'ona" de **Rafael Melià i Castelló**; "Àngela caiguda" de **Ana A. Millàs i Mascarós**; "Clínica psiquiàtrica" de **Josep Navarro Salvador**; "Nela i Francesc" de **Joan Benet Rodríguez i Manzaneres**, i "El troll de Grieg" de **Antoni Ruiz Negre**.

PATRIMONI VALENCIÀ

El palmito, historia i tradició en Valencia

Ve de la pagina 2.

En 1715 s'havia creat el **Gremi de Mes-tres Palmiters de Valencia**, i en 1797 se funda la **Real Fabrica de Palmitos de Valencia**, instal·lada en la plaça de Caixers de Valencia ciutat, que estarà operativa en 1802, encara que la labor desenvolupada en ella arribà a ser poc més que circumstancial.

En el segle XIX alguns palmiters valencians creen escola, com **Pujol i Mateu**, i especialment **Josep Colomina Arqués** (1809-1875), que començarà l'elaboració en serie i introduirà l'especialització en el procés de fabricació; ell serà proveïdor de la **Casa Real**, lo que li farà guanyar el títol de **Marqués de Colomina** (1872), que li impondrà **Amadeu I de Saboya**.

Si alguna localitat mereix ser referenciada per esta indústria artesanal es **Aldaya**; allí començà a localitzar-se la producció des de finals del segle XIX i allí es a on actualment es troba concentrada la fabricació de palmitos.

Manuel Rochina i Tàrrega
Palmiter artesà. Llicenciat en Historia

Rogle en Internet

Facebook: **Rogle Constanti Llombart** // Twitter: **@rogleconstanti**

Tots els exemplars editats fins ara estan, en pdf, en:
www.rogleconstantillombart.com **www.pjvalencianista.org**
http://issuu.com/rogleconstantillombart

Himne a Sant Vicent Ferrer

En la llengua valenciana
i en amor pur i sincer
vostre poble vos aclama; (Bis)
iVixca Sant Vicent Ferrer!

Per fer de la Fe senyera
i d'amor ser pregoner,
sou el patró de València (Bis)
iVixca Sant Vicent Ferrer!

En rendir-vos el poble homenage
la fe viva i sincera fa clam,
de qui fon en la terra milacre
i per gràcia de Deu, del cel; Sant.

Vostra veu du consol, pau i honra
a qui es postra i vos prega en fervor,
la paraula hui dolça s'escolta
en la llengua més bella del món.

En la llengua valenciana
i en amor pur i sincer
vostre poble vos aclama; (Bis)
iVixca Sant Vicent Ferrer!

SANT VICENT FERRER (DETALL),
DE JOAN DE JOANES

Este poble vos venera
tots alçant-se a una veu:
iVixca el Patró de València! (Bis)
iVixca Sant Vicent Ferrer!

Sou la mà que nos dona esperança
ensenyant-nos a ser tots germans,
sou qui calma congoixes dins l'ànima
sou l'alé en el camí cap avant.

Per vós tota València acovila
i acarona les obres de Deu,
per vós Fe i caritat se fan vida
en el cor de qui es diu; Bona gent.

En la llengua valenciana
i en amor pur i sincer
vostre poble vos aclama; (Bis)
iVixca Sant Vicent Ferrer!

Per fer de la Fe senyera
i d'amor ser pregoner,
sou el patró de València (Bis)
iVixca Sant Vicent Ferrer!

Himne Oficial del VI Centenari, estrenat el 6 d'abril de 2019. Lletra d'Ampar Cabrera i Santefelix (a qui agraïm la seua cessio per a publicar-la). Musica de Bernardo Adam Ferrero. Se pot sentir en la direccio web:
<https://www.juntacentralvicentina.org/index.php/153-ahir-es-va-estrenar-l-himne-del-vi-centenari-en-la-catedral-de-valencia>

RONDALLA

M^aA.M.C.

L'angel dels chiquets

Conta una llegenda que a un angelet que estava en el cel li **tocà la tanda** de naixer com a chiquet i un dia li digue a Deu:

–Me diuen que me vas a enviar de ma a la Terra, pero, ¿cóm viuré, tan menut i indefens?

–Entre molts angels he triat un per a tu, que te està esperant i que te cuidarà.

–Pero dime, aci en el cel no faig mes que cantar i somriure, això me basta per a ser feliç.

–El teu angel te cantarà, te somriura tots els dies i tu sentiras el seu amor i seras feliç.

–¿l cómo **entendré** lo que la gent me parle, si no conec l'estrany idioma que parlen els humans?

–El teu angel te dira les paraules mes dolces i mes tendres que pugues **escoltar** i en molta paciència i en carinyo t'ensenyarà a parlar.

–¿l qué fare quan vullga parlar en tu?
–El teu angel te juntarà les manetes i t'ensenyarà a pregar i podras parlar en mi.

–He escoltat que en la Terra hi ha homens roïns. ¿Quí me **defendra**?

–El teu angel te **defendra** mes encara, a costa de la seua propia vida.

–Pero estare sempre trist porque no te voré mes, Senyor.

–El teu angel te parlarà sempre de mi i t'ensenyarà el camí per a que tornes a la meua presència, encara que yo sempre estare al teu costat.

En eixe instant, una gran pau **regnav**a en el cel, pero ya se sentien veus terrestres i el chiquet repetia en llagrimas en els seus ullets, **gemecant**:

–iDeu meu, si ya me'n vaig dime el seu nom! ¿Com li diuen al meu angel?

–El seu nom no importa, tu li diras: MARE.

Adaptacio i traduccio a la llengua valenciana
rondalla treta de
www.elalmanaque.com

GLOSSARI (paraula/ sinonims: definicio)

Defendrà de **defendre/ amparar/ protegir/ sostindre**: Ajudar ad algu combatent contra els enemics o perills que l'amenacen.

Entendré de **entendre/ comprendre/ intuir**: Inferir, deduir o percebre en

l'intel·ligencia .

Escoltar/ oure/ sentir: Oir en atencio, parar atencio a les paraules d'algu o als sorolls que es senten.

Gemecant de **gemecar/ changlotar/ somicar/ plorar**: Manifestar el dolor o la pena en el so i en la veu.

Regnava de regnar/ regir/ presidir/ imperar: Prevaldre o persistir continuant-se o estenent-se.

Tocar la tanda (ad algu): Aplegar-li el moment de realisar alguna cosa